

Styl Biblii

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

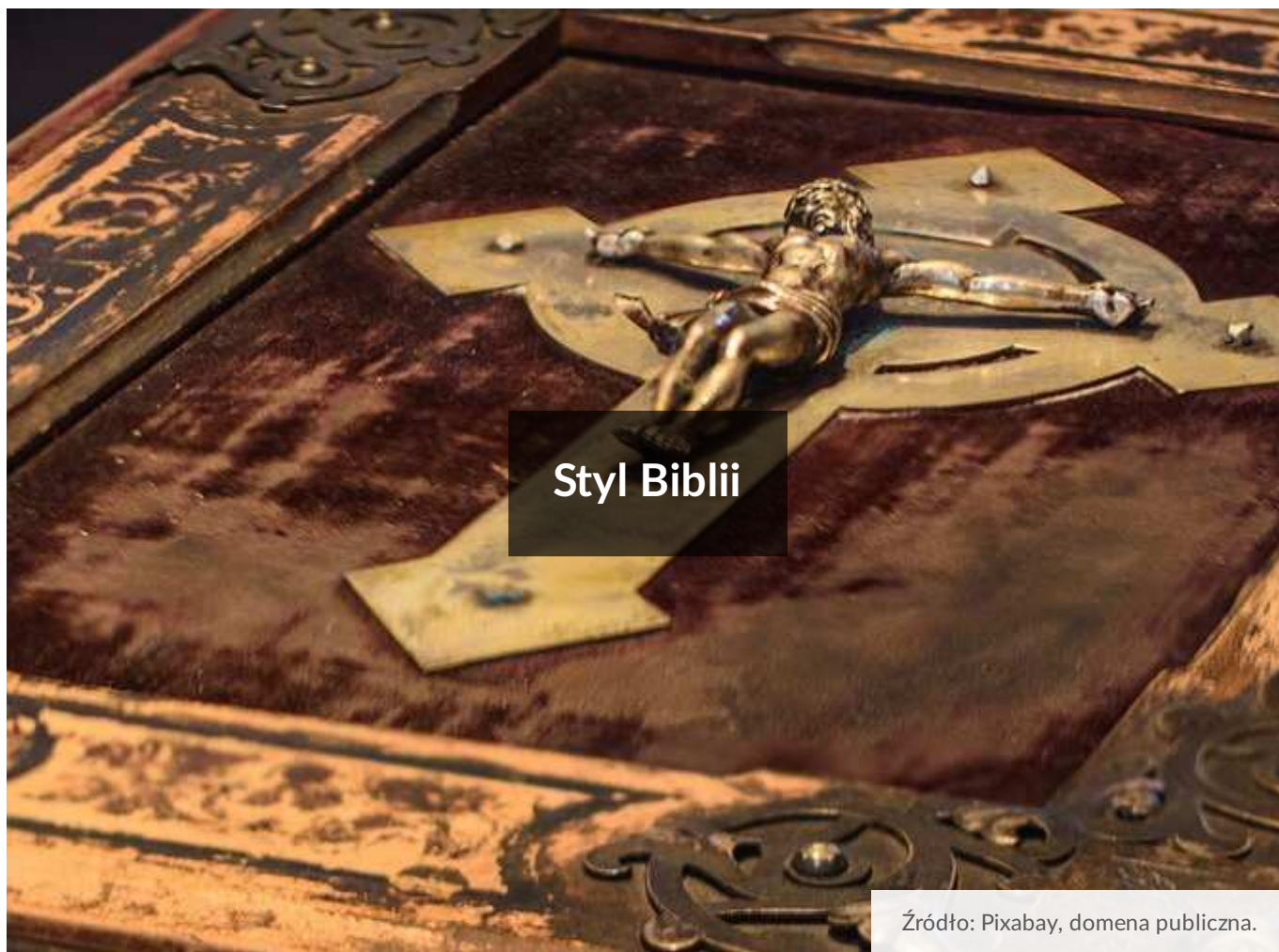
Bibliografia:

- Źródło: *Mt 7, 24–27*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 1131.
- Źródło: *Koh 3, 1–8*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 737.
- Źródło: *Ps 38, 2–19*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 602.
- Źródło: *Rdz 1, 9–19*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 24.
- Źródło: *Ap 18, 1*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów

Tynieckich, Poznań 1980, s. 1411–1412.

- Źródło: Adam Mickiewicz, *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, oprac. M. Grabowska, Warszawa 1986, s. 105–107.
- Źródło: Piotr Skarga, *Kazania sejmowe*, oprac. M. Korolka, J. Tazbir, Wrocław 1984, s. 71–73.
- Źródło: Wespazjan Kochowski, *Utwory poetyckie. Wybór*, oprac. M. Eustachiewicz, Wrocław 1991, s. 450–451.

Styl Biblii

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Na czym polega siła literackiego wyrazu Biblii? Co stanowi o mocy jej unikalnego języka?

Księga spiswana od czasów Mojżesza to dzieło wielu autorów, zróżnicowane gatunkowo, a jednak posiadające charakterystyczny styl, który określamy jako biblijny. Pisma uważane przez judaizm i chrześcijaństwo za natchnione przez Boga są podniosłe, kaznodziejskie lub profetyczne, pełne sentencji i obrazowych anegdot, nasycone symbolami. Jest to styl, którym wyraża się ponadczasowe prawdy, głosi wielkie wezwania i czyni głębokie wyznania osobiste. Język Biblii ukształtował język europejskiej i światowej literatury. Biblia to jedno z najważniejszych dzieł literackich w dziejach ludzkości i źródło inspiracji dla wielu autorów wszystkich epok.

Twoje cele

- Dokonasz analizy wybranych fragmentów Biblii w celu określenia cech charakteryzujących jej styl.

- Porównasz fragmenty Biblii, by dostrzec ich różnorodność stylistyczną.
- Ustalisz, na czym polega stylizacja biblijna w wybranych dziełach polskich.

Przeczytaj

Biblia – dzieło wielu autorów

Biblia została napisana przez kilkudziesięciu autorów na przestrzeni ponad tysiąca lat, dlatego trudno ustalić czas tworzenia poszczególnych ksiąg. Niektóre fragmenty Księgi Wyjścia spisano jeszcze w czasach Mojżesza (XV-XIII w. p.n.e.), natomiast Apokalipsę napisał św. Jan prawdopodobnie pod koniec I w. n.e. Teksty tworzone w różnych warunkach politycznych i gospodarczych, w trzech językach: hebrajskim, aramejskim, greckim. Analizując poszczególne fragmenty Biblii, można zauważyć, że nie wszyscy autorzy byli ludźmi wykształconymi, biegłymi w sztuce pięknego pisania. Czynniki te wiodą do jednego wniosku: Biblia to dzieło niejednorodne stylistycznie.

Księgi biblijne

Poszczególne księgi ze względu na temat i charakter dzielą się na:

Biblia to również bogactwo gatunków literackich:

Nazwa gatunku	Definicja
apokalipsa	objawienie zawierające proroctwo dotyczące przyszłości, zwłaszcza w czasach ostatecznych, np. Apokalipsa św. Jana
hymn	uroczysta pieśń na cześć Boga lub szczególnie docenianej wartości, np. Hymn do miłości, wchodzący w skład I Listu do Koryntian św. Pawła
kazanie	gatunek literatury użytkowej, przemowa o charakterze religijnym lub politycznym, np. wygłoszone przez Jezusa Kazanie na górze (zawierające osiem błogosławieństw)
list	gatunek literatury stosowanej, pisemna wypowiedź skierowana do określonego adresata (osoby lub społeczności), zawierająca rady dotyczące zachowania i wzorców moralnych, np. Listy Apostolskie

Nazwa gatunku	Definicja
modlitwa	wypowiedź skierowana do Boga w imieniu pojedynczej osoby lub zbiorowości, np. Ojcze nasz – modlitwa, której nauczał Jezus w ramach Kazania na górze
przypowieść	alegoryczna opowieść, której fabuła ma charakter budującego przykładu moralnego, np. <i>Przypowieść o siewcy</i>
psalm	pieśń religijna, w której wyrażano względem Boga: prośby, podziękowania, przeprosiny, pochwały; Księga Psalmów
kronika	gatunek prozatorski zazwyczaj chronologicznie opisujący dzieje przeszłe lub współczesne autorowi, np. Pierwsza Księga Kronik, Druga Księga Kronik

Style biblijne

Styl biblijny Pisma Świętego jest zróżnicowany. Wynika to m.in. z faktu, że teksty poszczególnych ksiąg powstawały w ciągu ponad tysiąca lat i były przekazywane najpierw ustnie, a potem utrwalane w piśmie. Zadaniem autorów ksiąg biblijnych było przede wszystkim przekazywanie Bożej myśli. Musieli przy tym trafić do prostego słuchacza, dlatego teksty nasycili [symbolami](#) i analogiami, a abstrakcyjne pojęcia zastąpili obrazami. Bibliści wskazują na kilka głównych stylów typowych dla Pisma Świętego:

- hieratyczny: uroczysty, podniosły, wykorzystywany do przekazania treści mówiących o Bogu;
- objawiający: cechą charakterystyczną jest użycie formy 1. osoby liczby pojedynczej;
- liturgiczny: przejawiający się m.in. użyciem słów: amen, alleluja, hosanna itp., uwydatniający się w aklamacjach, czyli uroczystych wezwaniach, śpiewach całej wspólnoty, która potwierdza słowa kapłana (amen) lub dziękuje (Bogu niech będą dzięki), ewentualnie przygotowuje do słuchania ewangelii (alleluja, hosanna);
- mądrościowy: wyrażany za pomocą [sentencji](#) i [anegdot](#);
- kaznodziejski: zauważalny zwłaszcza w Nowym Testamencie, moralizatorski;

- jurydyczny: widoczny głównie w Pięcioksięgu Mojżeszowym, zawierający pouczenia, wskazania, które odnoszą się do norm postępowania;
- apokaliptyczny: cechuje go symbolika i opisy tajemniczych wizji.

Jeden z nielicznych egzemplarzy najstarszej drukowanej książki na świecie, czyli Biblii Jana Gutenberga, znajduje się w Muzeum Diecezjalnym w Pelplinie, niewielkim miasteczku na północy Polski

Źródło: Kpalion, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

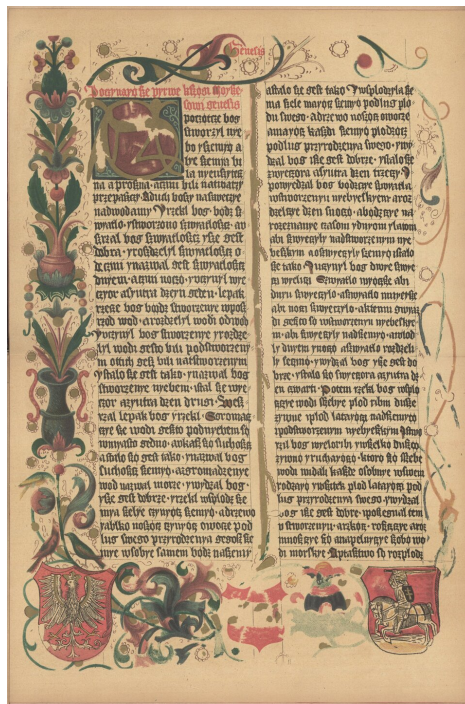
Styl biblijny

Mimo wielu różnic pozwalających na wyodrębnienie wspomnianych stylów, język Biblii ma sporo powtarzających się cech, które sprawiają, że można mówić o jednym stylu biblijnym. Należą do nich:

- [symbole](#) i [alegorie](#), np. baranek, wąż, ziarno, wdowi grosz,
- metafory i porównania,
- [inwersje](#), czyli szyk przestawny,
- powtórzenia (w tym powtarzanie spójników),
- [sentencje](#) i [aforyzmy](#),
- krótkie zdania współrzędnie złożone, często rozpoczynane przez spójniki,

- [paralelizm](#) składniowy (podobieństwo składniowe),
- używanie imiesłowowych równoważników zdań z imiesłowem przysłówkowym uprzednim,
- stosowanie przydawki wyrażonej zaimkiem (twój, mój, jego).

W czasach nowożytnych wielu twórców nadawało swoim dziełom cechy stylu biblijnego. Zazwyczaj decydowali się na, by podkreślić wagę poruszanych problemów. Z zasobów stylu biblijnego korzystali m.in.: polski kaznodzieja Piotr Skarga w *Kazaniach sejmowych* (1597 r.), ważny barokowy poeta Wespazjan Kochowski w *Psalmidii polskiej* (1695 r.), romantyczny wieszcz Adam Mickiewicz w *Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego* (1832 r.).

Początek Księgi Rodzaju. Kartka pochodzi z najstarszego tłumaczenia Pisma Świętego na język polski tzw. *Biblii królowej Zofii*

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ciekawostka

Biblia królowej Zofii - nazwa związana jest z faktem, że prace nad translacją zleciła ostatnia żona Władysława Jagiełły – Zofia (Sońka) Holszańska. Przekładu dokonano najprawdopodobniej za pośrednictwem języka czeskiego, stąd obecność licznych bohemizmów (czyli wyrazów lub zwrotów przejętych z czeszczyzny).

Rękopis zawierający Stary Testament – choć badacze nie wykluczają, że przetłumaczono całe Pismo Święte – powstał w latach 1453–1455, ale do naszych czasów zachowały się tylko trzy karty z II tomu. Jednak wygląd *Biblii królowej Zofii* jest znany m.in. dzięki jej XIX-wiecznym wydaniom. Prezentowana powyżej karta zawiera początek Księgi Rodzaju.

Cytaty

Księga Rodzaju

” Rdz 1, 9–19

1. 9 A potem Bóg rzekł: „Niechaj zbiorą się wody spod nieba w jedno miejsce i niech się ukáže powierzchnia sucha!” A gdy tak się stało, **10** Bóg nazwał tę suchą powierzchnię ziemią, a zbiorowisko wód nazwał morzem. Bóg widząc, że były dobre, **11** rzekł: „Niechaj ziemia wyda rośliny zielone: trawy dające nasiona, drzewa owocowe rodzące na ziemi według swego gatunku owoce, w których są nasiona”. I stało się tak. **12** Ziemia wydała rośliny zielone: trawę dającą nasienie według swego gatunku i drzewa rodzące owoce, w których było nasienie według ich gatunków. A Bóg widział, że były dobre. **13** I tak upłynął wieczór i poranek – dzień trzeci. **14** A potem Bóg rzekł: „Niechaj powstaną ciała niebieskie, świecące na sklepieniu nieba, aby oddzielały dzień od nocy, aby wyznaczały pory roku, dni i lata; **15** aby były ciałami jaśniejącymi na sklepieniu nieba i aby świeciły nad ziemią”. I stało się tak. **16** Bóg uczynił dwa duże ciała jaśniejące: większe, aby rządziło dniem, i mniejsze, aby rządziło nocą, oraz gwiazdy. **17** I umieścił je Bóg na sklepieniu nieba, aby świeciły nad ziemią; **18** aby rządziły dniem i nocą i oddzielały światłość od ciemności. A widział Bóg, że były dobre. **19** I tak upłynął wieczór i poranek – dzień czwarty.

Źródło: Rdz 1, 9–19, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 24.

Księga Psalmów

Księga Koheleta

Słownik

aforyzm

(gr. *aphorismós* – definicja) – błyskotliwe, zwarte, zwykle jednozdaniowe sformułowanie potwierdzające ogólnie przyjętą prawdę

alegoria

(gr. *allēgoría* – mówienie obrazowe) – motyw w dziele literackim, który poza znaczeniem dosłownym posiada także sens ukryty, nieoczywisty. Alegoria w odróżnieniu od symbolu posiada jedno, utrwalone w kulturze znaczenie

anegdota

(gr. *anékdotos* – nie opublikowany) – sytuacyjne krótkie opowiadanie dotyczące zdarzeń zabawnych lub nietypowych, o często zaskakującym zakończeniu

inwersja

(łac. *inversio* – odwrócenie) – szyk przestawny wyrazów w zdaniu, odczuwany jako nietypowy

paralelizm

(gr. *parallēlismós* – zestawienie, porównanie) – podobieństwo konstrukcyjne lub treściowe

sentencja

(łac. *senentia* – sąd, opinia) – krótkie sformułowanie wyrażające myśl o charakterze moralnym, filozoficznym, psychologicznym

symbol

(gr. *sýmbolon* – znak rozpoznawczy) – motyw w dziele literackim, który wnosi sensy ukryte i nieoczywiste. Symbol w odróżnieniu od alegorii może być wieloznaczny

Mapa myśli

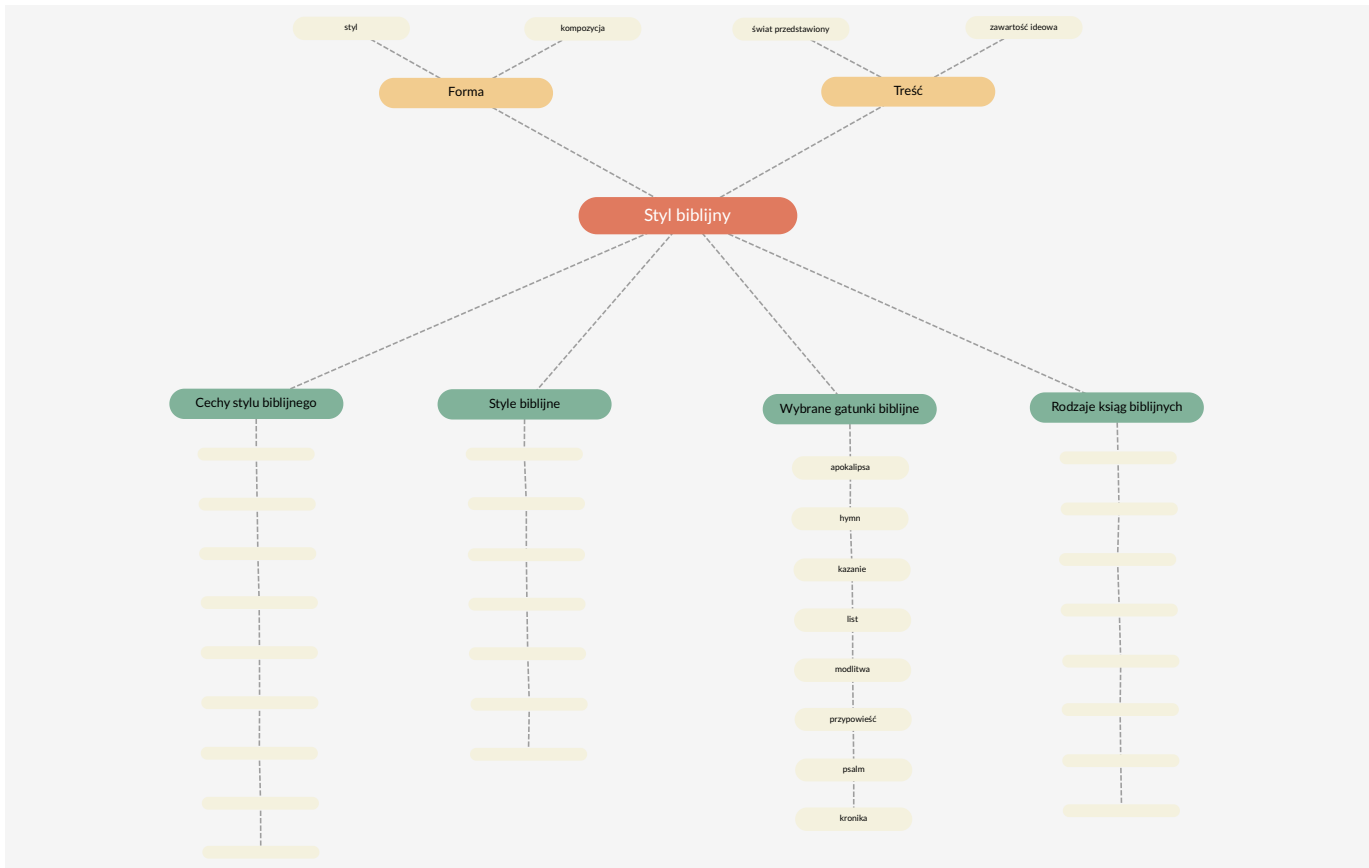

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem. Zastanów się, które z wymienionych gatunków biblijnych mają ściśle religijny charakter, a które mogą przekazywać także treści uniwersalne, świeckie? Odpowiedź zaprezentuj w krótkim zestawieniu.

Polecenie 2

Zapamiętaj wiadomości z sekcji „Przeczytaj” i uzupełnij schemat o: rodzaje ksiąg biblijnych, style biblijne i cechy stylu biblijnego.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Zwróć uwagę na powtórzenia we fragmencie Księgi Rodzaju (Rdz 1, 9-19). Wypisz wszystkie zdania, które powtarzają tę samą treść.

Ćwiczenie 5

Odwołując się do wyników z ćwiczenia poprzedniego, napisz jaki jest cel tych powtórzeń.

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Ćwiczenie 8

Przyjrzyj się odpowiedziom z poprzedniego ćwiczenia. Wyjaśnij, czemu służy zastosowanie paralelizmu?

Ćwiczenie 9

Wyjaśnij, na czym polega paralelizm we fragmencie Ewangelii według św. Mateusza (Mt, 24-27).

Ćwiczenie 10

Przeczytaj przywołany fragment Apokalipsy św. Jana. Do poniższych cech stylu biblijnego dopasuj odpowiadający im cytat.

Ćwiczenie 11

Zwróć uwagę na środki stylistyczne wymienione w poprzednim ćwiczeniu. Jakiego rodzaju emocje wywołują, jaki nastrój?

Praca domowa

Wypisz cechy stylu biblijnego, które dostrzegasz w poniższych fragmentach. Każdą z cech potwierdź cytatem.

” Wespazjan Kochowski

Utwory poetyckie. Wybór

Psalm XXXIV

Domine ne in furore tuo arguas me. Ps 37

Do Miłosiernego Pana w utrapieniu [apelacja](#)

1. Panie, nie w popędliwości Twojej strofuj mię: ani w słusznym gniewie bierz pomstę z przesądanego winowajce.
2. Znam cię, żem Ci dał umyślną do urazy okazyją: z ciężkim przewinieniem zarobił na karę.
3. I stąd strzały Twoje, jako w celu wszelakiej nieprawości, [utchnęły](#) we mnie; a ręka Twoja silna zmocniła się nade mną.
4. Nie masz zdrowia w ciele moim dla złości moich: dopieroż uspokojenia na umyśle dla przeszłych zbrodni pamięci.
5. Tak strapiony i zniszczony na umyśle bolałem: najbardziej na to, żem był łaski pobudzającej niegodnym.
6. Atoli w nadzieję uzdrowienia rzekłem: Niechajże ciało cierpi, które się w proch rozsypać musi: byle się tym [cierpcem](#)

- dusza jakokolwiek z długu wypłaciła.
7. Panie, przed Tobą jest wszelka żądóść moja: a wzdychanie moje u Ciebie nie jest tajne.
  8. Gdyż bez Ciebie, Boże mój, jezdem niczym: a bywszy niczym, jezdem do powołania tępym i zdrewniałym do poprawy żywota.
  9. Zamieszanego znak rozumu, gdy dobrego obierać nie umiem: a skażonej woli dowód, kiedy się złego chronić nie chcę.
  10. I stąd przyznaję, że niegodnie żyjąc, godnie cierpię: a ustawicznie grzesząc, słuszne z grzechu karanie ponoszę.
  11. W Tobie tedy, Panie, i w miłosierdziu Twoim wszytka nadzieja moja: że tu ukarawszy, na onym świecie przepuścisz winowajcy.
  12. Nie racz się obruszać. Stwórcu, gdy z krewkości upadamy: a chciej ratować, Zbawicielu, gdy pokornie suplikujemy.
  13. Bowiem jeżeli załujesz mizernego człowieka upadku: a co-ć przeszkodzi, który wszytko możesz, żebyś się nie miał cieszyć z podźwignienia kreatury Twojej?
  14. Nie opuszczaj mię. Panie Boże mój: i nie odstępuj, Zbawicielu, zguby bliskiego.
- Chwała Ojcu i Synowi, i Duchowi Świętemu.
Jako była na początku, tak i teraz, i zawsze, i na wieki wieków.
Amen

Źródło: Wespazjan Kochowski, *Utwory poetyckie. Wybór*, oprac. M. Eustachiewicz, Wrocław 1991, s. 450–451.

” Piotr Skarga

Kazania sejmowe

Kazanie trzecie: O drugiej chorobie Rzeczypospolitej, która jest z niezgody domowej

Ziemie i księstwa wielkie, które się z [Koroną](#) zjednoczyły, w jedno ciało zrosły, odpadną i rozerwać się dla waszej niezgody muszą. Przy których teraz potężna być może ręka i moc wasza i nieprzyjacielom straszliwa. Odbieżą was jako chałupki przy jabłkach, gdy owoce pozbierają, którą lada wiatr rozwieje. I będziecie jako wdowa osierociała, wy, coście drugie narody rządźli. I będziecie ku pośmiechu i urąganiu nieprzyjaciołom swoim. [...]

Język swój, w którym samym to [królestwo między wielkimi onymi słowieńskimi wolne zostało](#), i naród swój pogubicie, i ostatki tego narodu, tak starego i po świecie szeroko rozkwitnionego, potracicie i w obcy się naród, który was nienawidzi, obróćcie, jako się inszym przydało. [...]

Będziecie nie tylo bez pana krwie swojej i bez wybierania jego, ale też bez ojczyzny i królestwa swego, wygnańcy wszędzie nędzni, wzgardzeni, ubodzy, włóczęgowie, których popychać nogami tam, gdzie was pierwej [ważono](#), będą. Gdzie się na taką drugą ojczyznę zdobędziecie, w której byście taką sławę, takie dostatki, pieniądze, skarby i ozdobności, i rozkoszy mieć mogli? Urodzi-li się wam i synom waszym taka druga matka? Jako tę stracie, już o drugiej nie myśleć. [...]

Do takich utrat i przekłętwa pewnie was ta wasza niezgoda i [roztyrki](#) domowe przyprawia. Nie tak rychło i nie tak żałośnie wojną i gwałty postronnych nieprzyjaciół zginąć możecie, jako waszą niezgodą. Jabłko, gdy z wierzchu się psować pocnie, wykroić się zgniłość może, iż potrwa, ale gdy wewnątrz gnić

i psować się pocznie, wszystko zaraz porzucić musisz i o ziemię uderzyć.

Źródło: Piotr Skarga, *Kazania sejmowe*, oprac. M. Korolka, J. Tazbir, Wrocław 1984, s. 71–73.

” Adam Mickiewicz

Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego

Jeśli Was przyjmą, i usłuchają, tedy wolni będą; a jeśli Wami wzgardzą, i nie usłuchają Was, i wypędzą, tedy błogosławieństwo Wasze do Was powróci.

449 Odchodząc z miasta i kraju bezbożnego, niewolniczego i ministerialnego, otrząście proch z obuwia Waszego. [...]

450 Albowiem gdy Wolność zasiędzie na stolicy świata; będzie sędzić Narody.

451 I rzeknie do jednego Narodu: oto byłam napastowana od zbójców, i wołałam do ciebie Narodzie, o kawał żelaza do obrony, i o garść prochu; a tyś mi dał artykuł gazety. A naród ów odpowie: Pani moja, kiedyż wołałaś do mnie? I odpowie Wolność: oto wołałam ustami tych pielgrzymów, a nie słuchaliście mnie; idźcie więc w niewolę, kędy będzie [świst knuta i chrzest ukazów](#).

452 I rzeknie Wolność do drugiego Narodu: oto byłam w utrapieniu i w nędzy, i prosiłam ciebie Narodzie, o opiekę prawa, i o opatrzenie; a tyś na mnie rzucał [ordonansami](#).

I odpowie Naród: Pani moja, kiedyś przychodziła do mnie?

I odpowie Wolność: przychodziłam do ciebie w stroju tych pielgrzymów, a tyś mną wzgardził: idźże więc w niewolę, kędy będzie świst knuta i chrzest ukazów.

453 Zaprawdę mówię Wam, iż pielgrzymstwo Wasze stanie się dla mocarstw kamieniem obrazy.

454 Odrzuciły mocarstwa kamień Wasz od budowy europejskiej,

a oto kamień ten stanie się kamieniem węgielnym i głową przyszłej budowy; a kto nań potknie się, ten upadnie i nie powstanie.

455 A z wielkiej budowy politycznej europejskiej nie zostanie kamień na kamieniu.

456 Bo przeniesiona będzie stolica Wolności.

457 Jeruzalem, która mordujesz ludzi mówiących o Wolności, mordujesz Proroki twoje; a lud który morduje Proroki swe, uderza sam siebie w serce swoje, jako szalony samobójca.

458 Przyjdzie na [Jude i Izraela](#) ucisk wielki.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, oprac. M. Grabowska, Warszawa 1986, s. 105-107.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka

Przedmiot: język polski

Temat: Styl Biblii

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4) rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych; wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

Zakres rozszerzony

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

3) rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

6) rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny (dzieła literackiego, autora) oraz styl typowy (gatunku literackiego autora) oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;

Cele operacyjne. Uczeń:

- określa okoliczności powstania Biblii;
- definiuje gatunki biblijne;
- charakteryzuje styl biblijny;
- rozpoznaje typy wypowiedzeń i środki stylistyczne zastosowane we fragmentach biblijnych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda pogładowa;
- rozmowa kontrolowana;
- metoda ćwiczeń przedmiotowych;
- mapa myśli;
- analiza porównawcza fragmentów.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego;
- samokształcenie.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica/ kartka papieru, pisak/kreda;

Przebieg zajęć:

Faza wprowadzająca

1. Nauczyciel inicjuje rozmowę z uczniami, stawiając pytanie: *Czy styl dzieła może być jednorodny, jeśli zostało ono napisane przez kilkadziesiąt autorów żyjących na przestrzeni tysiąca lat? Wydaje się to być niemożliwe, ale Biblia jest takim dziełem. Jej styl jest rozpoznawalny, charakterystyczny, posiadający stałe cechy.* Uczniowie zapoznają się z sekcją: „Przeczytaj” (w e-materiale).

2. Uczniowie w grupach opracowują na podstawie e-materiału i innych źródeł plansze dotyczące jednego zagadnienia związanego z lekcją o stylu biblijnym:

Grupa 1. Biblia jako dzieło wielu autorów i trzech języków

Grupa 2. Gatunki biblijne

Grupa 3. Style biblijne

Grupa 4. Cechy stylu biblijnego

Uczniowie wraz z nauczycielem urządzają w klasie ekspozycję swoich prac.

3. Uczniowie na podstawie e-materiału (sekcja „Przeczytaj”) uzupełniają schemat interaktywny oraz zastanawiają się nad tym, które z wymienionych gatunków biblijnych mają ściśle religijny charakter, a które mogą przekazywać także treści uniwersalne, świeckie, oraz czy temat dzieła determinuje dobór stylu.

4. Przedstawienie celu zajęć i podanie tematu.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie sporządzają plan wycieczki do Pelplina. Zapisują w nim odpowiedzi na pytania: Co zobaczymy w muzeum diecezjalnym w Pelplinie? I dlaczego?

2. Nauczyciel dzieli zespół na grupy i każdej przypisuje na podstawie e-materiału fragment Biblii i ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”. Uczniowie analizują styl danego fragmentu. Po wykonaniu ćwiczenia wspólnie ustalają wnioski. Chętni zapisują je jako tezy szkicu interpretacyjnego.

Przydział fragmentów do grup uczniów oraz ćwiczeń z sekcji „Sprawdź się”:

Grupa I - Księga Rodzaju (ćwiczenia: 1, 2, 4, 5)

Grupa II - Księga Psalmów: Psalm 38[37] (ćwiczenie: 1, 3)

Grupa III - Księga Koheleta (ćwiczenia: 1, 6-8)

Grupa IV - Ewangelia według św. Mateusza (ćwiczenie: 1, 9)

Grupa V - Apokalipsa św. Jana (ćwiczenie: 1, 10, 11)

Po przeczytaniu cytatów przywołanych z różnych ksiąg Starego i Nowego Testamentu uczniowie ustalają, które cechy fragmentów są najbardziej charakterystyczne dla stylu Biblii. Zwracają uwagę na dobór słów, długość i typ zdań, szyk wyrazów w zdaniach, zastosowanie środków stylistycznych oraz łączenie poszczególnych wypowiedzi.

Dostrzegają, że w przytoczonych fragmentach Biblii można zauważyć m.in.:

- powtórzenia (w tym powtarzanie spójników),
- paralelizmy,
- symbole i alegorie,

- metafory i porównania,
- inwersje,
- krótkie zdania współrzędnie złożone, często rozpoczynane przez spójniki.

3. Po zakończeniu ćwiczenia uczniowie sporządzają mapę myśli, w której głównym hasłem jest styl biblijny.

Faza podsumowująca

Nauczyciel zadaje uczniom pytania podsumowujące, np.:

- Co sprawia, że styl biblijny jest tak charakterystyczny?
- W jakim celu pisarze (np. współcześni) stosują styl biblijny w swoich utworach?

Praca domowa

Wypisz cechy stylu biblijnego, które dostrzegasz w poniższych fragmentach. Każdą z cech potwierdź cytatem.

” Wespazjan Kochowski

Utwory poetyckie. Wybór

Psalm XXXIV

Domine ne in furore tuo arguas me. Ps 37

Do Miłosiernego Pana w utrapieniu

1. Panie, nie w popędliwości Twojej strofuj mię: ani w słusznym gniewie bierz pomstę z przesądzanego winowajce.
2. Znam cię, żem Ci dał umyślną do urazy okazyją: z ciężkim przewinieniem zarobił na karę.
3. I stąd strzały Twoje, jako w celu wszelakiej nieprawości, we mnie; a ręka Twoja silna zmocniła się nade mną.

4. Nie masz zdrowia w ciele moim dla złości moich: dopieroż uspokojenia na umyśle dla przeszłych zbrodni pamięci.
5. Tak strapiony i zniszczony na umyśle bolałem: najbardziej na to, żem był łaski pobudzającej niegodnym.
6. Atoli w nadzieję uzdrowienia rzekłem: Niechajże ciało cierpi, które się w proch rozsypać musi: byle się tym dusza jakokolwiek z długu wypłaciła.
7. Panie, przed Tobą jest wszelka moja: a wzdychanie moje u Ciebie nie jest tajne.
8. Gdyż bez Ciebie, Boże mój, jezdem niczym: a bywszy niczym, jezdem do powołania tęym i zdrewniałym do poprawy żywota.
9. Zamieszanego znak rozumu, gdy dobrego obierać nie umiem: a skazonej woli dowód, kiedy się złego chronić nie chcę.
10. I stąd przyznaję, że niegodnie żyjąc, godnie cierpię: a ustawicznie grzesząc, słuszne z grzechu karanie ponoszę.
11. W Tobie tedy, Panie, i w miłosierdziu Twoim wszytka nadzieja moja: że tu ukarawszy, na onym świecie przepuścisz winowajcy.
12. Nie racz się obruszać. Stwórco, gdy z upadamy: a chciej ratować, Zbawicielu, gdy pokornie suplikujemy.
13. Bowiem jeżeli żałujesz mizernego człowieka upadku: a co-ć przeszkodzi, który wszytko możesz, żebyś się nie miał cieszyć z podźwignienia Twojej?
14. Nie opuszczaj mię. Panie Boże mój: i nie odstępuj, Zbawicielu, zguby bliskiego.
Chwała Ojcu i Synowi, i Duchowi Świętemu.
Jako była na początku, tak i teraz, i zawsze, i na wieki wieków.
Amen

Kazania sejmowe

Kazanie trzecie: O drugiej chorobie Rzeczypospolitej, która jest z niezgody domowej

Ziemie i księstwa wielkie, które się z zjednoczyły, w jedno ciało zrosły, odpadną i rozerwać się dla waszej niezgody muszą. Przy których teraz potężna być może ręka i moc wasza i nieprzyjacielom straszliwa. Odbieżą was jako chałupki przy jabłkach, gdy owoce pozbierają, którą lada wiatr rozwieje. I będziecie jako wdowa osierociała, wy, coście drugie narody rządźli. I będziecie ku pośmiechu i urąganiu nieprzyjaciołom swoim. [...]

Język swój, w którym samym to , i naród swój pogubicie, i ostatki tego narodu, tak starego i po świecie szeroko rozkwitnionego, potracicie i w obcy się naród, który was nienawidzi, obrócicie, jako się innym przydało. [...]

Będziecie nie tylo bez pana krwie swojej i bez wybierania jego, ale też bez ojczyzny i królestwa swego, wygnańcy wszędzie nędzni, wzgardzeni, ubodzy, włóczęgowie, których popychać nogami tam, gdzie was pierwej , będą. Gdzie się na taką drugą ojczyznę zdobędziecie, w której byście taką sławę, takie dostatki, pieniądze, skarby i ozdobności, i rozkoszy mieć mogli? Urodzi-li się wam i synom waszym taka druga matka? Jako tę stracie, już o drugiej nie myśleć. [...]

Do takich utrat i przeklęctwa pewnie was ta wasza niezgoda i domowe przyprawia. Nie tak rychło i nie tak żałośnie wojną i gwałty postronnych nieprzyjaciół zginąć możecie, jako waszą niezgodą. Jabłko, gdy z wierzchu się psować pocźnie, wykroić się zgniłość może, iż potrwa, ale gdy wewnątrz gnić i psować się pocźnie, wszystko zaraz porzucić musisz i o ziemię uderzyć.

” Adam Mickiewicz

Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego

Jeśli Was przyjmą, i usłuchają, tedy wolni będą; a jeśli Wami wzgardzą, i nie usłuchają Was, i wypędzą, tedy błogosławieństwo Wasze do Was powróci.

449 Odchodząc z miasta i kraju bezbożnego, niewolniczego i ministerialnego, otrząście proch z obuwia Waszego. [...]

450 Albowiem gdy Wolność zasiędzie na stolicy świata; będzie sędzić Narody.

451 I rzeknie do jednego Narodu: oto byłam napastowana od zbójców, i wołałam do ciebie Narodzie, o kawał żelaza do obrony, i o garść prochu; a tyś mi dał artykuł gazety. A naród ów odpowie: Pani moja, kiedyż wołałaś do mnie? I odpowie Wolność: oto wołałam ustami tych pielgrzymów, a nie słuchaliście mnie; idźcie więc w niewolę, kędy będzie .

452 I rzeknie Wolność do drugiego Narodu: oto byłam w utrapieniu i w nędzy, i prosiłam ciebie Narodzie, o opiekę prawa, i o opatrzenie; a tyś na mnie rzucał . I odpowie Naród: Pani moja, kiedyś przychodziła do mnie? I odpowie Wolność: przychodziłam do ciebie w stroju tych pielgrzymów, a tyś mną wzgardził: idźże więc w niewolę, kędy będzie świst knuta i chrzęst ukazów.

453 Zaprawdę mówię Wam, iż pielgrzymstwo Wasze stanie się dla mocarstw kamieniem obrazy.

454 Odrzuciły mocarstwa kamień Wasz od budowy europejskiej, a oto kamień ten stanie się kamieniem węgielnym i głową przyszłej budowy; a kto nań potknie się, ten upadnie i nie powstanie.

455 A z wielkiej budowy politycznej europejskiej nie zostanie kamień na kamieniu.

456 Bo przeniesiona będzie stolica Wolności.

457 Jeruzalem, która mordujesz ludzi mówiących o Wolności,
mordujesz Proroki twoje; a lud który morduje Proroki swe, uderza
sam siebie w serce swoje, jako szalony samobójca.

458 Przyjdzie na ucisk wielki.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, oprac. M. Grabowska, Warszawa 1986, s. 105-107.

Materiały pomocnicze:

Erich Auerbach, *Blizna Odyseusza*, [w:] tegoż, *Mimesis. Rzeczywistość przedstawiona w literaturze Zachodu*, tom I, Warszawa 1968.

Od Biblii Wujka do współczesnego języka religijnego, red. Z. Adamek, S. Koziara
Tarnów 1999.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać schemat interaktywny do analizy znanych im utworów literackich nawiązujących stylem do Biblii.